Posudek bakalářské práce

Kateřina Judová, *Der Einfluss der Asyldiskussion in der Bundesrepublik Deutschland auf die Angriffe gegen Immigranten in Jahren 1992–1993: Fälle Mölln und Solingen.* Bachelorarbeit. Karls-Universität Prag, 2013, 46 S.

Kateřina Judová si ve své práci, jíž se uchází o titul bakaláře v oboru Česko-německá studia, dala za úkol zabývat se dvěma známými proticizineckými útoky v Möllnu v listopadu roku 1992 a v Solingenu v květnu roku 1993. Tyto útoky si vyžádaly celkem osm obětí na životech a představují vrchol projevů nesnášenlivosti části německého obyvatelstva vůči imigrantům v době, kdy Německo prožívalo vystřízlivění z negativních důsledků sjednocení obou států po roce 1990. Právě cizinci se stali obětním beránkem frustrace části společnosti, která byla konfrontována s rostoucí nezaměstnaností a obecně důsledky eroze sociálního státu. Verbální i fyzické útoky na cizince v nových i starých spolkových zemích vyvolaly nejenom v Německu samotném, ale i v dalších zemích černé vzpomínky na nacistickou minulost německé společnosti. Ve světle skutečnosti, že se v SRN v posledních letech opět šíří proticizinecké nálady jako odraz existenčního strachu velkého množství obyvatel pocházejících z nižší a střední vrstvy obyvatelstva (viz např. studie Friedrich-Ebert-Stiftung *Die Mitte in der Krise* z roku 2010), či nedávného odhalení skupiny NSU, která i kvůli fatální nedůslednosti úřadů při vyšetřování po několik let nerušeně prováděla cílené vražedné akce proti imigrantům, je téma útoků ze začátku 90. let stále aktuální.

Při bližším pohledu na problematiku je jasné, že útoky proti cizincům po sjednocení Německa, mezi nimiž právě případy Mölln a Solingen vynikají svými tragickými důsledky, byly výsledkem souhry množství proměnných. Jednou z nich byla bezesporu vyostřená politická diskuse, která doprovázela snahy o zamezení příchodu dalších přistěhovalců, kteří po otevření hranic po roce 1989 do země masívně přicházeli. Hlavní proud diskuse se přitom koncentroval na přijetí nového azylového zákona, který by výrazně omezil počet žadatelů o azyl. Po dlouhé debatě (a několik dní po útoku v Möllnu) byl v prosinci 1992 přijat tzv. azylový kompromis (*Asylkompromiss*), tři dny po schválení azylového zákona ve Spolkovém sněmu v Bonnu, tedy 29. května 1993, došlo k zápalnému útoku na dům obývaný tureckými přistěhovalci v Solingenu. Přestože útoky nebyly vedeny proti žadatelům o azyl, nýbrž proti imigrantům, kteří v SRN žili mnoho let, nabízí se otázka, do jaké míry pachatele ovlivnila médii nejen reprodukovaná, ale zejména bulvárním tiskem přiživovaná ostrá politická debata. Jinými slovy: lze prokázat souvislost azylové debaty s proticizineckými útoky v Möllnu a Solingenu, jak naznačuje časová blízkost útoků s klíčovými politickými událostmi?

Právě tuto otázku, tedy zkoumání vybrané nezávislé proměnné (v kontextu dalších proměnných) si v tezích bakalářské práce položila Kateřina Judová. V úvodu autorka blíže specifikuje předpokládaný výsledek své práce, jímž má být „Analyse der beiden Attacken und ihres Hintergrunds angesichts der von Medien interpretierten politischen Asyldebatte“. (str. 5) Dále si pokládá návodné otázky, které jí mají k dosažení cíle práce pomoci: „Welche Stimmung dominierte in der Gesellschaft bezüglich der Beziehung zu den Ausländern? Gab es Unterschiede zwischen den Angriffen vor und nach dem Inkrafttreten des Asylgesetzes? Stellten die Angriffen Wende in der Wahrnehmung der Ausländer dar? Konnte man den direkten Zusammenhang mit Asyldebatte beweisen?“ (tamtéž)

Bohužel již při čtení těchto výzkumných otázek vychází najevo slabá úroveň celé práce po jazykové stránce, která zdaleka neodpovídá nárokům kvalifikační práce. Ze studia oboru Česko-německá studia vyplývá nutnost znalosti německého jazyka, v němž studenti píší seminární práce (*Hausarbeiten*) i práci bakalářskou. Nelze pochopitelně předpokládat, že studenti bakalářského cyklu budou plynně ovládat němčinu slovem i písmem (nepocházejí-li z bilingvních rodin), z nároků na bakalářskou práci (a koneckonců i každou jinou oficiálně

odevzdávanou práci) však vyplývá, že konečný text před odevzdáním musí projít důkladnou korekturou rodilého mluvčího. To se v tomto případě i přes naléhání vedoucího práce nestalo. Četné gramatické chyby jdou bohužel ruku v ruce s chybami stylistickými, což nezřídka velmi ztěžuje, ba občas i znemožňuje porozumění autorčiných myšlenek. Kateřina Judová používá zcela chybná slova či fráze (např. použití slova *Sendung* místo *Botschaft* na str. 22; chybné použití fráze ve větě „Die Widerspiegelung der deutschen Ausländerproblematik in tschechischen bzw. tschechoslowakischen Medien soll zeigen, ob das Nachbarland *in Kauf nahm*, dass in Deutschland die rechtsextremistische Gewalt auf dem Hintergrund der Asyldebatte eskalierte“, str. 33; podobně též *Informationen wurden* im Januar *verlegt*, str. 35, atd.). Problémy s porozuměním německému jazyku pak dokazuje i očividné nepochopení významu slova *Sprachbild* na str. 12. Autorka také často volí publicistické až silně expresívní výrazy (za mnohé např. „Die Union CDU/CSU trommelte immer lauter…“, str. 15; „der Bürgerkrieg wütete“, str. 17; eine mörderische Welle von Brandanschlagen“, str. 22-23; „Nazifaschisten“, str. 29; „Die Hauptverhandlungen … reizten die Geduld der Öffentlichkeit“, str. 31). Použití těchto výrazů poukazuje buď na jazykovou neobratnost autorky ve snaze parafrázovat myšlenky autorů, na něž odkazuje, či na její omezenou schopnost kriticky pracovat s literaturou, kterou pro svou bakalářskou práci využívá. V každém případě se nejedná o funkční styl odborný, kterým by měla být kvalifikační práce napsána.

Dle platné vyhlášky ředitele IMS vedle stylistické a jazykové stránky projevu patří ke kritériím bakalářské práce „schopnost zformulovat základní tezi práce, pracovat kritickým způsobem s informačními zdroji, vystavět logickou strukturu práce a zformulovat závěr“.[1] Bohužel je třeba konstatovat, že ani jeden z těchto bodů se práci nepodařilo dostatečně naplnit. Při pohledu na seznam literatury se nabízí otázka, proč autorka až na výjimky používala pouze literaturu starší deseti let (tzn. přibližně do roku 2001). Samo o sobě to nemusí být problémem v případě, že je téma vyčerpáno a historiky dostatečně zpracováno. Autorka se ovšem spokojila se syntézou vybrané dobové literatury a nepokusila se téma vnímat z dnešního pohledu, což dokládá např. věta na str. 29: „Nach dem Brandanschlag in Solingen gab es keinen vergleichbaren starken und großflächigen Anstieg der Zahl an fremdenfeindlichen Straftaten mehr – bis zur zweiten Hälfte des Jahres 2000.“; tato věta může znamenat buď to, že ve druhé polovině roku 2000 došlo k nějakému útoku, který Solingen nějakým způsobem překonal (což autorka nezmiňuje a ani tomu tak není), nebo se autorka pouze spokojila s rychlým převzetím informace z dobové publikace, což se potvrdí při pohledu na odkazovanou literaturu (pozn. č 87). Přestože autorka v úvodu práce konstatuje „zabarvení“ části literatury, kterou používá (byť ji blíže ideologicky nezařazuje), a potřebu ji kriticky reflektovat, v práci samotné tak nečiní, což mj. prokazuje již zmíněné přejímání expresívních výrazů. O hierarchizaci literatury z pohledu autorky vypovídá i skutečnost, že úplně první publikací, kterou představuje, je článek, který autorka nalezla na webové stránce Mezinárodního výboru Čtvrté internacionály (!).

V některých případech se autorka hned v úvodu práce dopouští chyb, v lepším případě z nedbalosti. Např. na str. 3 označuje město Hoyerswerda jako vesnici (*Dorf*); autorka zde možná myslela v přeneseném smyslu slova pouze dům, na který někteří útočníci házeli zápalné láhve (ve smyslu vesnice pro azylanty), ovšem z textu to jednoznačně nevyplývá. Na str. 8 pro změnu nepřesně označuje strany Unie CDU/CSU jako křesťanské demokraty, čímž opomíjí stranu CSU. Zprvu není ani jasné, kdy proběhl útok v Solingenu, neboť na str. 2 je uvedeno datum 29. 5. 1993, na str. 4 naproti tomu datum 23. 5. 1993. Zde se ovšem s největší pravděpodobností jedná pouze o překlep.

---

[1] Vyhláška garanta bakalářského studijního oboru Mezinárodní teritoriální studia o organizaci bakalářského semináře a zpracování bakalářské práce z 6. 6. 2008. Vyhláška je aplikována i na vypracování bakalářských prací na oboru Česko-německá studia.

Problém je také v definici základních pojmů. V úvodu autorka vysvětluje pojmy *Asyldebatte*, *Asylkompromiss* a pro účel práce poněkud neobratný termín *fremdenfeindliche Tendenzen*, přičemž definici klíčového pojmu *fremdenfeindliche Straftaten* nabízí de facto až na konci práce na str. 30. Případům samotným se autorka v kontextu rozsahu celého textu věnuje pouze okrajově (kapitola 5). Přitom se omezuje především na popis činů a jejich důsledků, ovšem do velké míry pomíjí svou základní výzkumnou otázku: tedy prokázání možné souvislosti útoků s politickou debatou. Byli či mohli být pachatelé těchto konkrétních činů politickou debatou ovlivněni? Přestože tuto souvislost lze i vzhledem k výpovědím pachatelů před soudem prokázat pouze nepřímo, bylo možné se o to alespoň pokusit, především při práci s informacemi v bezprostřední souvislosti se soudními řízeními. Přestože si autorka když ne primární, tak alespoň částečně klíčovou sekundární literaturu během svého studijního pobytu v Regensburgu opatřila a měla ji k dispozici,[2] nedokázala s ní pracovat, resp. vybrat pro svou práci relevantní pasáže, které by přispěly k zodpovězení hlavní otázky práce. Svou roli v tom bohužel jistě sehrály i slabé formulační schopnosti, což se mj. projevuje na tom, že některé věty či dokonce odstavce na sebe logicky nenavazují (např. na str. 11).

Zcela nepochopitelně a nelogicky je po „analýze“ útoků do textu (bez ohledu na doporučení vedoucího) zařazena kapitola o „boji proti pravicovému extremismu“ (str. 29–32), jejíž smysl v kontextu struktury celé práce není jasný. Nebylo by na místě vnímat práci Kateřiny Judové pouze negativně, v úvodních kapitolách téma v duchu interpretativní případové studie poměrně zdařile ukotvuje do politického kontextu, popisuje roli médií v azylové debatě a (vzhledem k cílům práce příliš podrobně) azylovou debatu samotnou, stručně také mapuje předchozí útoky, kterými mohli být pachatelé inspirováni, bohužel se jí však nedaří přesvědčivě propojit tento kontext se samotnými útoky v Möllnu a Solingenu. K neúspěchu autorky bohužel přispělo i nedostatečné konzultování práce s vedoucím i neschopnost reflektovat jeho náměty a rady, jakož i skutečnost, že vedoucí práce dostal po více než půlroční odmlce autorky dle jejího názoru hotovou práci k připomínkování jen několik dní před termínem odevzdání.

Z výše uvedených důvodů práci nedoporučuji k obhajobě a navrhuji, aby byla případně předložena k obhajobě až po radikálním přepracování.

V Praze dne 17. 1. 2013

PhDr. Bc. Michal Dimitrov
(vedoucí práce)

[2] Landeszentrale für politische Bildung Schleswig Holstein (Hrsg.) Das Verfahren vor dem Oberlandsgericht in Mölln in November 1992 (Kiel: Schmidt & Klaunig, 1994); Frank Neubacher, Fremdenfeindliche Brandanschläge: Eine kriminologisch-empirische Untersuchung von Tätern, Tathintergründen und gerichtlicher Verarbeitung im Jugendstrafverfahren (Mönchengladbach: Forum Verlag godesberg, 1998).